

Dues transparències

Més que una norma per a la bona poesia, sembla un ideal: «Un rigor clàssic traduït en una enorme senzillesa del llenguatge per expressar la unió de l'ésser amb el món, a través d'unes imatges nítides com la terra, el sol i el mar». Sobretot aquestes últimes paraules, aquests elements bàsics de la natura, que semblen tan difícils de reciclar poèticament, de cop i volta comencen a brillar amb una frescor i una autenticitat extraordinàries, com si algú els hagués netejat de tota la literatura que portaven a sobre durant segles i els hagués restituit la seva bellesa original. Un miracle? Sí, cada poema seu ho és, i cadascun s'hi converteix a la seva manera, sempre imprevisible i sorprenent.

L'autora de la frase citada, i dels miracles esmentats, és Sophia de Mello Breyner Andersen (1919-2004), poeta portuguesa, molt venerada al seu país i no gaire coneguda entre els lectors de parla catalana. Nascuda a Porto, en el si d'una família aristocràtica, va anar a Lisboa a estudiar Filologia Clàssica: tot i que no va acabar la carrera, la seva passió per la cultura grega i els seus coneixements en aquesta àrea eren prou profunds com per esdevenir la matèria primera dels seus versos. Igual que Alberto Caeiro, l'heterònim més brillant de Pessoa, Sophia de Mello feia una poesia de ressonàncies paganes i alhora panteistes, en el sentit més sa del terme. S'hi parla dels déus, dels herois de la mitologia clàssica, de la natura, dels temples, i tot el que se'n diu està ple d'una fe serena, d'una admiració nostàlgica dels temps antics, d'una saviesa diàfana que gairebé sembla ingenuïtat. Després del seu casament amb un advocat i periodista important de l'època, Sophia es va establir a Lisboa i va desenvolupar una gran activitat

política contra el règim de Salazar i va ser membre del Partit Socialista. Sens dubte, aquest vessant de la seva personalitat de seguida es va projectar en el que escrivia: la llibertat, la pàtria, l'exili i el dolor que produeix són alguns dels seus temes preferits. Tanmateix, la poesia de Sophia de Mello no fa l'efecte de ser una poesia social, pamfletària, és a dir, no espanta ni tan sols el lector naïf per la seva «utilitat» històrica: la llibertat i la pàtria dels quals parla es perceben més aviat com a valors simbòlics i universals, que cadascú pot entendre i interpretar segons la seva pròpia experiència. El bo que té l'obra de Sophia és que és perfectament moderna sense tenir cap dels tics de la modernitat: ni és feixugament conceptual, ni té al·lusions intertextuals excessives, ni es revela com a recerca obsessiva de la novetat formal. És innovadora pel seu to, sempre pausat i lluminós, per la musicalitat dels seus ritmes, i per aquesta visió del món tan pura que representa. A més a més, el fet que Sophia de Mello hagués traduït el *Purgatori* i també diverses obres de Shakespeare, segu-

rament, va contribuir a crear el seu posat majestuós i auster i la seva imatgeria riquíssima.

I potser aquest tresor de la poesia portuguesa hagués passat totalment desapercbut entre nosaltres, els que normalment no llegim en portuguès sinó en català, si no fos per les magnífiques traduccions d'en Ponç Pons, que afortunadament no necessita presentació. Aquestes traduccions, publicades ja fa cinc anys a l'editorial mallorquina Leonard Muntaner, mantenen les mateixes virtuts de l'original: la nitidesa, la frescor, la simplicitat absoluta del vocabulari i una gran força expressiva de cada mot. Els versos de Sophia han tingut sort en la seva reencarnació catalana, perquè els ha traduït un poeta sensible als matisos i hàbil en els recursos tècnics. Tant de bo els poetes catalans moderns, en lloc d'endinsar-se en les selves metafísiques i intertextuals, poguessin agafar com a font d'inspiració un poema com aquest:

PERQUÈ

Perquè els altres es disfressen però tu no.
Perquè els altres empenen la virtut
Per comprar allò que no té perdó.
Perquè els altres tenen por però tu no.

Perquè els altres són sepulcres emblancats
On germina silenciosa la podridura.
Perquè els altres callen però tu no.

Perquè els altres es compren i es venen
I els seus gestos donen sempre dividend.
Perquè els altres són hàbils però tu no.

Perquè els altres cerquen l'ombra dels recers
I tu dones la mà als perills.
Perquè els altres calculen però tu no.

Xènia Dyakonova